

До протоколу № 153
від 3 липня 2024 року

ВИСНОВОК

до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність» (реєстр. № 10312 від 04.12.2023)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука 03 липня 2024 року (протокол № 153) розглянув проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність» (реєстр. № 10312 від 04.12.2023), поданий народним депутатом України Крейденком В. В.

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики визначений головним з опрацювання цього законопроекту.

У пояснювальній записці до законопроекту визначено, що його розроблено з метою уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність задля приведення дефініції «вищої освіти» у відповідність до чинного Закону України «Про вищу освіту».

Для досягнення поставленої мети законопроектом передбачається частину першу статті 6 викласти у новій редакції, в якій уточнено вимоги до освіти адвоката. Зокрема зазначено, що адвокатську діяльність може здійснювати особа, яка, серед іншого, повинна мати вищу освіту за освітнім ступенем магістра на основі освітнього ступеня бакалавра в галузі права.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі - ГНЕУ) у своєму висновку висловило низку зауважень та пропозицій до змісту законопроекту, пов'язаних з проблемами його практичного застосування, зокрема *можливості обмеження доступу до професії адвоката* для осіб, які:

- здобули освітній ступінь магістра на основі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, а не бакалавра, як це прямо зазначено у ч. 1 ст. 6 Закону (в редакції проекту). Теж саме стосується осіб, які мають науковий ступінь доктора філософії або прирівняного до нього наукового ступеню кандидата юридичних

наук, здобутих на основі раніше отриманого освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста в галузі права;

- здобули освітній ступінь магістра на основі *освітнього ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю* (з прийняттям у 2014 році нового Закону України «Про вищу освіту», було встановлено загальне правило, за яким особа може вступити до вищого навчального закладу для здобуття ступеня *магістра на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю*, за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань з урахуванням середнього бала документа про вищу освіту бакалавра (ч. 10 ст. 44 Закону № 1556-VII);

- здобули освітній ступінь магістра на основі *ступеня бакалавра, здобутого зі спеціальності “Міжнародне право”* (законопроект не враховує наявність споріднених спеціальностей у суміжних галузях знань та передбачену законодавством можливість здобувати ступінь магістра за спеціальністю «Право» на основі бакалавра зі спеціальностей «Право» та «Міжнародне право»).

Також ГНЕУ звертає увагу, що проектом встановлюється обов'язковість наявності освітнього ступеня бакалавра в галузі права, однак *не визначеною залишається галузь знань, за якою майбутній адвокат має отримати диплом магістра.*

ГНЕУ та Міністерство юстиції України (далі – Мінюст) у своїх експертних висновках вказують на можливість *створення дисбалансу у регулюванні доступу до професій, які потребують спеціальних знань у галузі права.* Так, у разі прийняття законопроекту, зміни у вимогах щодо освіти відбудуться виключно щодо адвокатів, чим запроваджується неоднозначний підхід до визначення поняття «вища юридична освіта». Натомість незмінними залишаються положення законів «Про судоустрій і статус суддів» та «Про прокуратуру», якими визначено, що на посаду судді та на посаду прокурора можуть бути призначені громадяни України, які, зокрема, мають *вищу юридичну освіту.*

Мінюст вважає, що вимоги до вищої освіти для набуття особою права займатися адвокатською діяльністю доцільно визначати за аналогією з чинними нормами законів «Про судоустрій і статус суддів» та «Про прокуратуру», а саме: на посаду судді та на посаду прокурора відповідно може бути призначений громадян України, який, зокрема, має *вищу юридичну освіту.* Для цілей зазначених законів вищою юридичною освітою вважається вища юридична освіта ступеня магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), здобута в Україні, а також вища юридична освіта відповідного ступеня, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку.

Також Мінюст та ГНЕУ зазначають, що зміни до частини першої статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» потребують відображення та внесення відповідних корективів до частини третьої статті 6 та частини першої статті 16 цього Закону, в яких теж використовується термін «повна юридична освіта».

Мінюст звертає увагу, що у Звіті Європейської комісії «Україна 2023» висловлено рекомендації стосовно приведення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у відповідність до Конституції України та чинних європейських стандартів. Це потребує комплексного реформування адвокатури, зокрема вдосконалення законодавства в частині кваліфікаційних процедур та допуску до професії адвоката. Відтак, Мінюст вважає, що визначення ступеня вищої освіти для набуття особою права заняття адвокатською діяльністю мають вирішуватися комплексно з іншими проблемними питаннями у сфері нормативного врегулювання адвокатури та адвокатської діяльності.

Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права Європейського союзу визнав положення законопроекту такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету відзначає, що у разі прийняття законопроект не матиме впливу на показники бюджету.

Міністерство освіти і науки України інформує про відсутність зауважень та пропозицій до законопроекту.

Міністерство фінансів України зазначає, що реалізація норм законопроекту не потребуватиме додаткових видатків з державного та місцевих бюджетів. Міністерство фінансів України у межах компетенції зауважень до законопроекту не має.

Міністерство економіки України повідомляє, що у межах компетенції пропозиції та зауваження до законопроекту відсутні.

У зв'язку із зазначеним вище підкомітет з питань вищої освіти, розглянувши на своєму засіданні 27 червня 2024 року проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність» (реєстр. № 10312 від 04.12.2023) та надані до нього експертні висновки, пропонує Комітету з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України повернути зазначений проект Закону на доопрацювання суб'єкту законодавчої ініціативи.

Заслухавши та обговоривши інформацію голови підкомітету з питань вищої освіти Ю. Гришиної та автора проекту Закону, народного депутата України В. Крейденка, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 3 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність» (реєстр. № 10312 від 04.12.2023), поданий народним депутатом України Крейденком В. В., за результатами його розгляду в першому читанні повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Направити цей Висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, визначеному головним з опрацювання цього законопроекту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК